

OTA-ONALAR AJRIMLAR SABABLARI VA BUNING FARZANDLARGA TA'SIRI.

Toshkent Amaliy fanlar universiteti

"Psixologiya" fakulteti o'qituvchisi:

Mavlyanova Surayyo Sultanaliyevna.

Pedagogika va Psixologiya fakulteti

3-bosqich talabasi:

Zabixullayeva Vasilabonu.

Annotatsiya: Bu maqolada er va hotin munosabatlari, oilada ajrimni keltirib chiqaruvchi sabablar, ularni oldini olish, ajrim turlari, ajrim amalga oshirilga farzandlarning huquqlari va sobiq ota-onaning farzandlar oldidagi majburiyatlari, Psixologlar ajrimning bola ruhiyatiga zarar yetqazmagan holda ularni bu vaziyatdan olib chiqib ketish va psixologlarning bundagi roli haqida g'oyalar, olib borilayotgan yangiliklar haqida boradi.

Kalit so'zlar: Ajrim, oilaviy munosabatlar, farzandlar huquqlari, psixologlar, ota-ona majburiyatlari, bola ruhiyati, ajrim turlari, psixologik yordam.

Аннотация: В данной статье рассматриваются причины развода в семье, способы их предотвращения, виды разводов, права детей после развода и обязательства бывших супругов перед детьми, а также роль психологов в том, чтобы помочь детям преодолеть последствия развода без ущерба для их психики. Также обсуждаются новшества в этой области.

Ключевые слова: Развод, семейные отношения, права детей, психологи, обязательства родителей, психическое состояние детей, виды разводов, психологическая помощь.

Annotation: This article discusses the reasons for divorce in marital relationships, ways to prevent them, types of divorce, the rights of children after divorce, and the responsibilities of former parents towards their children. It also covers the role of psychologists in helping children navigate the effects of divorce without harm to their mental well-being, as well as current developments in this area.

Keywords: Divorce, family relationships, children's rights, psychologists, parental obligations, children's mental state, types of divorce, psychological support.

Kirish

Ajrim, oilaviy munosabatlarning tugashi bo'lib, jamiyatda keng tarqalgan ijtimoiy hodisalardan biridir. Oila, har bir insonning jamiyatdagi eng kichik va muhim bo'linmasi sifatida, uning ruhiy va jismoniy holatiga bevosita ta'sir qiladi. Er-xotin o'rtasidagi munosabatlar, o'zaro tushuncha, ishonch va qo'llab-quvvatlashga asoslanadi. Ammo ba'zi hollarda, bu munosabatlar ajrimga olib kelishi mumkin, bu esa nafaqat er-xotin, balki ularning farzandlariga ham salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ushbu maqolada ajrimning sabablariga, uning farzandlar ruhiyatiga ta'siriga va ajrimdan keyingi psixologik yordamga oid masalalar muhokama qilinadi.

Adabiyot Sharhi

Ajrimning ijtimoiy va psixologik ta'siri ko'plab ilmiy izlanishlar va tadqiqotlar mavzusi bo'lib, oilaviy psixologiya, ijtimoiy fanlar va huquqshunoslikda keng qamrovli izlanishlar olib borilgan. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ajrim ko'pincha farzandlarning ruhiy holatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Boshqa tomondan, ajrimning sabablari har doim faqat shaxsiy munosabatlarga bog'liq bo'lmasdan, iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy omillarga ham bog'liqdir. Ko'plab tadqiqotlar, ajrimning farzandlar uchun eng og'ir oqibatlari bolalik davrida ro'y beradi, chunki ular oiladagi o'zgarishlarga ko'proq sezgir bo'lishadi.

Tadqiqot Metodologiyasi

Bu maqolada asosan adabiyotlar tahlili va amaliy tadqiqot metodlari qo'llaniladi. Tadqiqotda ajrimning sabablarini va uning farzandlarga ta'sirini aniqlash uchun ijtimoiy so'rovlar va psixologik tahlillar o'tkaziladi. Shuningdek, ajrimdan keyingi farzandlarni qo'llab-quvvatlash va ularni ruhiy jihatdan tiklashda psixologlarning rolini o'rganish maqsadida bir nechta psixologik maslahat markazlari bilan hamkorlik qilinadi.

Tahlil va Natija

Ajrimning asosiy sabablari

Ajrimning sabablari ko'plab murakkab va o'zaro bog'liq omillardan tashkil topgan. Bu omillar oilaviy munosabatlarning davomiyligini ta'minlashni qiyinlashtiradi va ko'pincha ajrimga olib keladi. Tahlil qilishda, ajrimning asosiy sabablari quyidagicha to'planadi:

1. Kommunikatsiya yo'qligi

Oila a'zolari o'rtasidagi muloqotning yo'qligi yoki unchalik samarali bo'lmasligi ajrimning asosiy sabablaridan biridir. Kommunikatsiya oilaviy munosabatlarning barqarorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Agar oila a'zolari o'zaro fikr almashmasa, tushunmovchiliklar va nizolar yuzaga kelishi mumkin. Masalan, er va xotinning o'zaro muloqotda etishmasliklari, ular o'rtasidagi hissiy aloqaning susayishiga olib keladi va bu oxir-oqibat ajrimga sabab bo'lishi mumkin. Bundan tashqari, ko'pincha oiladagi muammolar haqida ochiq suhbatlar o'tkazilmasligi, muammolarni hal qilish uchun kerakli choralarni ko'rishni qiyinlashtiradi.

2. Ijtimoiy va iqtisodiy omillar

Ijtimoiy va iqtisodiy sharoitlar oiladagi barqarorlikka sezilarli darajada ta'sir qiladi. Yomon yashash sharoitlari, moliyaviy muammolar, daromadning etishmasligi, ish bilan bog'liq tashvishlar ajrimning sabablari sifatida ko'rsatilishi mumkin. Oilaning moddiy holati, har bir a'zoning his-tuyg'ularini, ehtiyojlarini va

umumiy farovonligini ta'minlash uchun zarur bo'lgan muhim omildir. Agar er-xotin o'rtasida birgalikda yashashni ta'minlash uchun zarur bo'lgan moliyaviy resurslar etishmasa, bu oiladagi stressni kuchaytirishi mumkin. Bundan tashqari, iqtisodiy bo'shliq yoki biror jiddiy iqtisodiy muammo ajrimning boshlanishiga sabab bo'lishi mumkin. Odamlar, ayniqsa, oilaning moddiy sharoitlari yomonlashsa yoki iqtisodiy jihatdan og'ir holatga tushsa, kelajakdagi istiqbollarni ko'rmasliklari va o'zaro hissiy bog'lanishlarini yo'qotishlari mumkin.

3. **Xiyonat yoki ishonchsizlik**

Xiyonat va ishonchsizlik ajrimning eng keng tarqalgan sabablari hisoblanadi. O'rtadagi ishonchning yo'qolishi, xiyonat yoki aldash kabi holatlar ajrimni keltirib chiqarishi mumkin. Er-xotin o'rtasidagi ishonchning buzilishi, ular o'rtasidagi aloqalarni asta-sekin yomonlashtiradi. O'rtadagi his-tuyg'ularning pasayishi va bir-biriga nisbatan bo'lgan ishonchsizlik oilaning mustahkamligini buzadi. Xiyonat, o'rtadagi munosabatlarning yomonlashishiga va ajrimga olib kelishi mumkin, chunki bu holat ham jismoniy, ham hissiy jihatdan zararga olib keladi. Ota-onalar o'rtasidagi ishonchning yo'qolishi farzandlarning o'zaro bog'lanishiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi.

4. **Psixologik muammolar**

Psixologik muammolar, shuningdek, ajrimning sabablaridan biridir. Oila a'zolarining ruhiy holati, psixologik muammolar (masalan, depressiya, stress) ajrimning sabablaridan biri bo'lishi mumkin. Agar oilada biror shaxs psixologik muammolarga duchor bo'lsa, u o'zgarib, oilaviy munosabatlardagi hissiy aloqalarni yomonlashtirishi mumkin. Psixologik holatlarning muvozanatsizligi oilaning ichki barqarorligini saqlashda qiyinchiliklarga olib keladi. Masalan, depressiya yoki stress oilaning umumiy holatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin, bu esa ajrimning boshlanishiga sabab bo'lishi mumkin.

Ajrimning farzandlar ruhiyatiga ta'siri

Ajrim farzandlarning ruhiyatiga katta ta'sir qiladi. Ajrimdan keyin farzandlar o'zlarini yolg'iz, tashvishli va xavotirda his qilishlari mumkin. Ularning his-tuyg'ularidagi noaniqlik va muammolar ko'pincha ajrimning farzandlar uchun salbiy oqibatlari bo'lib, bu holat ularning sog'lig'iga va o'qishdagi muvaffaqiyatlariga ta'sir qiladi. Farzandlar ajrimni qabul qilishda qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin va bu ularning ruhiy holatida o'zgarishlarga olib kelishi mumkin. Ajrimdan keyin ota-onalarning har biri o'z farzandlariga qarshi majburiyatlarini bajarishi zarur. Farzandlar ajrimdan keyin ham o'qishlari, rivojlanishlari va psixologik holatlari uchun zarur bo'lgan yordamni olishlari kerak.

Farzandlar ruhiyatiga ajrimning ta'siri juda katta. Odatda ajrimdan keyin farzandlar o'zlarini yolg'iz, tashvishli va xavotirda his qilishadi. Ularning o'zini hurmat qilish darajasi pasayadi, o'qish va ijtimoiy faollikda muammolar yuzaga kelishi mumkin. Ajrimning salbiy ta'sirini kamaytirish uchun ota-onalar o'z farzandlari bilan doimiy muloqotda bo'lishi, ularning hissiyotlarini tinglashlari va ularga yordam berishlari zarur. Aytish joizki, ajrimdan keyin psixologik yordamni olish, farzandlarning ruhiy holatini tiklashda va ularning kelajakdagi muvaffaqiyatlariga ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Ajrim nafaqat er-xotin o'rtasidagi munosabatlarga, balki farzandlarning ruhiy holatiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ajrimning sabablari ko'pincha o'zaro bog'liq bo'lgan iqtisodiy, psixologik, ijtimoiy va shaxsiy omillar bilan bog'liq. Bu omillar oiladagi barqarorlikni buzadi va ajrimga olib keladi. Farzandlar ajrimni qiyin qabul qilishadi va ular ko'pincha o'zlarini yolg'iz his qilishadi. Shuning uchun, ajrimning oldini olish va uning farzandlarga bo'lgan ta'sirini kamaytirish uchun oilaviy psixologik yordam, o'zaro kommunikatsiyaning yaxshilanishi va oila a'zolarining birgalikdagi ishlashi zarur. Ajrimdan keyin farzandlarga psixologik yordam ko'rsatish, ularning ruhiy holatini tiklash va kelajakdagi muvaffaqiyatlariga yordam berish muhim hisoblanadi.

Takliflar

Ajrimning oldini olish uchun quyidagi takliflar beriladi:

1. **Kommunikatsiya va muloqotni yaxshilash:** Oila a'zolarining o'zaro muloqotini yaxshilash, ularning his-tuyg'ularini to'g'ri ifoda etishlariga yordam berish.
2. **Psixologik yordam va maslahat:** Oila a'zolarining psixologik holatini yaxshilash uchun turli psixologik maslahat markazlariga murojaat qilish.
3. **Farzandlar uchun qo'llab-quvvatlash:** Ajrimdan keyin farzandlar uchun psixologik yordam va qo'llab-quvvatlash tizimini yaratish, ularning ruhiyatini tiklashga yordam berish.
4. **Oila a'zolarini ta'lim va tarbiya masalalarida hamkorlikka jalb qilish:** Ota-onalar farzandlar tarbiyasida birgalikda ishlashlari va ularning rivojlanishiga yordam berishlari kerak.

Xulosa

Ajrim nafaqat er-xotin o'rtasidagi munosabatlarga, balki farzandlarning ruhiy holatiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Oila a'zolarining o'zaro ishonchi va muloqoti oilaning mustahkamligini ta'minlaydi. Ajrimdan keyin farzandlar ko'pincha o'zlarini yolg'iz, xavotirda, va ruhiy salbiy holatda his qilishadi. Shuning uchun, ajrimning oldini olish uchun oilaviy psixologik yordam, o'zaro kommunikatsiyaning yaxshilanishi va oila a'zolarining birgalikdagi ishlashi zarur. Ajrim sabablari ko'pincha shaxsiy omillardan tashqari iqtisodiy, ijtimoiy va psixologik omillarga ham bog'liq. Ota-onalar o'z farzandlariga qarshi majburiyatlarini bajarayotgan holda, ajrimdan keyin farzandlarning psixologik holatini tiklashda davlat va ijtimoiy tashkilotlar qo'llab-quvvatlash tizimlarini ishlab chiqishlari lozim. Psixologlar, shu jumladan, ajrimning bola ruhiyatiga ta'sirini kamaytirish va ularni sog'lom holatda saqlash uchun muhim rol o'ynaydi. Ajrimdan keyin farzandlar uchun qo'llab-quvvatlash tizimlari yaratilishi, ularga psixologik yordam ko'rsatish va ruhiy jihatdan tiklanishiga yordam berish eng muhim masalalardan biridir.

Foydalangan Adabiyotlar Ro'yxati

1. Maqsudov, O. (2015). *Oila psixologiyasi*. Tashkent: Ma'naviyat.
2. Azizov, M. (2017). *Oilaviy munosabatlar va ajrim psixologiyasi*. Tashkent: Fan va texnologiya.
3. Qobilov, B. (2016). *Farzandlar ruhiyati va ajrimning ta'siri*. Samarqand: O'qituvchi.
4. Sodiqov, J. (2018). *Oila psixologiyasining asoslari*. Buxoro: Buxoro universiteti nashriyoti.
5. Rahmatov, S. (2019). *Ajrim va uning oiladagi o'zgarishlarga ta'siri*. Tashkent: O'zbekiston.
6. Yunusov, M. (2020). *Ajrimdan keyingi psixologik yordam*. Tashkent: Ziyonet.
7. Ismoilov, N. (2017). *Bola ruhiyatini qo'llab-quvvatlash*. Tashkent: O'zbekiston.
8. Usmonov, K. (2018). *Ijtimoiy psixologiya va oilaviy munosabatlar*. Nukus: Nukus universiteti nashriyoti.
9. Tursunov, D. (2020). *Oila va farzandlar psixologiyasi*. Andijon: Andijon universiteti.
10. Rahmonov, A. (2016). *Oila va ajrimning jamiyatdagi ahamiyati*. Tashkent: O'zbekiston.
11. Karimov, F. (2019). *Farzandlar va ajrim: Psixologik nuqtai nazar*. Tashkent: Ma'naviyat.
12. Shukurov, A. (2021). *Ajrimning bola psixologiyasiga ta'siri va yordam usullari*. Fergana: Fergana universiteti nashriyoti.